

KRAINA (1381) sb f

-i- (1170) -y- (29), -j- (7) -yi- (161) -gi- (14); -y- *Murm*, *BartBydg* (2), *LibLeg*; -j- *RejKup*, *MurzNT* (5), *MurzHist*; -gi- *OpecŻyw*, *TarDuch*; -i- : -gi- *FalZioł* (4 : 4), *BielKron* (481 : 4), *BielSpr* (27 : 2), *Paprup* (2 : 1); -i- : -y- *MiechGlab* (26 : 1), *Calep* (2 : 1), *CzahTr* (6 : 1); -y- : -gi- *RejPs* (17 : 1); -yi- : -y- *Mącz* (161 : 5).

Oba a jasne.

sg N *kraina* (198). ◇ G *krainy* (198). ◇ D *krainie* (15). ◇ A *krainę* (60). ◇ I *krainą* (8). ◇ L *krainie* (120). ◇ V *kraino* (4). ◇ pl N *krainy* (56). ◇ G *krain* (288). ◇ D *krainám* (11), *krain(o)m StryjKron* (3); ~ -ám (10), -am (1); -ám : -am *BibRadz* (1 : 1). ◇ A *krainy* (207). ◇ I *krainami* (8). ◇ L *krainach* (202), *krainoch* (1); -ach : -och *BielKron* (65 : 1); ~ -ách (94), -ach (87), -(a)ch (21); -ach *MurzHist*, *BibRadz* (4), *OrzRozm*, *LeovPrzep* (2), *Mącz* (3), *BielSat*, *HistRzym* (2), *BielSpr* (5), *WujJud* (2), *WujJudConf*, *WierKróc*, *BudNT*, *SkarJedn*, *KochPs* (2), *CzechEp*, *NiemObr*, *BielSjem*, *LatHar*, *WujNT* (11), *WysKaz*, *SarnStat* (2), *CzahTr* (3); -ách *RejPs* (3), *HistAl*, *KromRozm I* (2), *KromRozm III* (3), *RejWiz*, *RejAp* (5), *GórnDworz*, *RejPos* (10), *HistLand*, *RejZwierc* (2), *BudBib* (4), *StryjKron* (14), *BielRozm*; -ach : -ách *LubPs* (1 : 3), *Leop* (6 : 3), *BielKron* (27 : 38), *ModrzBaz* (3 : 1), *SkarŻyw* (2 : 1). ◇ V *krainy* (1). ◇ du N (*cum nm*) *krainie* (1) *Mącz* 240b/28.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) – XVIII w.

*Obszar ziemi wyróżniający się pod względem geograficznym lub etnicznym (niekiedy wraz z zamieszkującą ten teren ludnością); terytorium stanowiące pewną całość polityczną lub jej administracyjną część, psństwo, prowincja, dzielnica; rejon, okolica; regio Mymer¹, Mącz, Calag, Calep, Cn; tractus Mącz, Calep, Cn; provincia Murm, BartBydg, Mącz; ora Mącz, Cn; plaga BartBydg; continens, diastema, territorium Mącz; pars terrarum, plaga a. tractus caeli Cn (1381) : onij którzy kraginám przełożenij byli/ fenátom pifali [o nowinach] OpecŻyw C; Provincia. Ein prouintz, Kráyna. Murm 19; Regio. Landt. Kraina. Mymer¹ 6v; BartBydg 117, 125b; Srebro w rozmaitych kraginach kopaia FalZioł III 34d, I 9c; ARchites Taretincki [...] w krainie iedney mieszkał, która wielkie rzeki w łobie miała BielŻyw 38; Alexander który wżicki krainy przemogł od Dyogenefa ieft przemożon BielŻyw 71, 5, 14, 32, 124 [3 r.]; GlabGad A3v; przyeli do Morawy y do Bohemskiej ziemie, y przewidziawfzy ony krainy iż były pufté á powietrza zdrowego y ziemie płodney, poftawili oboz na gorze [Rzip] MiechGlab 43; Iefth kraina barzo nędzna pod gwiazdami ktore po łacinie Polus Arcticus á polaci wozern zową. Ziemia ta kxiędzu Moškiewfkemu ieft poddana MiechGlab 62, *4 [2 r.], *5, *5v [2 r.], 43, 74, 90, 91; iuz fie ftął pośmiech fprzebranych twoich wewfſech kráynach blisko około nas będących. RejPs 118v, 68v, 98, 116v, 124, 157 [2 r.], 157v (12); RejJóz M, M3; HistAl Bv, B8, G4; w Greckim kofćyele/ w Afryce/ y Azyey/ w Indyey y w inych kráinach [...] w całofci y doftoyeńftwe fwym záchowaná yeft ewángelia KromRozm I E3v, E4; MurzHist T2; s ftął się głód wielki po krajnie onyi [in regione illa] MurzNT Luc 15/14, Luc 15/15, Ioann 11/55; KromRozm III E2v, E3, E4v [2 r.], L5v, L6v, P4v, P5; LubPs R5, Y4v marg, Y6v, dd5v; [złodzieie wieszaja] álbo inną śmiercią wedle zwyczáiu ktorey kráiny trácą GroicPorz kkv; ná fwiecie fą drugie kráiny/ Co tám w nich zázwdy ciepłó/ nie máłz nigdy zimy. RejWiz 151, 150v, 170v, 173; rozdzielili miedzy fie krainy ktore mieli fchodzić Leop 3.Reg 18/6; rozfláwiká fie flawá o nim/ po wżyfſtkim miefcu oney kráiny*

[*in omnem locum regionis*] *Leop Luc* 4/37, *Gen* 36/6, *Num* 32/22, *Deut* 19/3, *3.Esdr* 9/37, *4.Esdr* 5/3 (13); *UstPraw E*; Aż fie inšzy narodowie czáfem pytáli/ iefli Polłká iefł miáfłto/ álbo też iaka kráiná. *RejZwierz A2v*, 54; *BibRadz I 2a marg*, 7b *marg*, 9d *marg*, 11a *marg*, *Gen* 24/5 (17); *OrzRozm K4*; Od tego czáfu thy kráiny od Polłki odpádły/ Moráwá máłto nie wšzytká/ y cokolwiek leży ná tę ftrone rzeki Labi álbo Elbu/ áž do morzá Niemieckiego/ Káfzuby/ Serby/ Sáłki/ y wyłpy morłkie. *BielKron* 346v; Kráiná tá [*Wiatka*] iefł/ mokra/ błotna/ nierodna/ y wšzytkich Lotrow przechowánie *BielKron* 434; Przyeždźáią do Rygi z rozmáitych kráin po kupiectwie/ z Mołkwy/ z Turek/ z Angliey/ z Hiłzpániey [...] y z inąd. *BielKron* 437v, 10, 12, 15v, 17, 25 (162); morowe powietrze w wielu Kráinách pánowáło: á nawięcey w Polłfcze á w Litwie *LeovPrzep A3*, B2, B3, D2, D2v; Sine ora et extremitate regio, Kráyiná bez końcá/ To yełł bárzo wielka. *Mqcz* 267b; pacatissima provincia, Bárzo łpokoyna kráyiná. *Mqcz* 285c; Regulus [...] Máłey kráiny pan. *Mqcz* 349c; Continens [...] Ziemiá/ kráyiná która nie wyłpá yełł ále człftá równiá w polách. *Mqcz* 447a; Ventosa regio, Wietrzna puftá kráyiná. *Mqcz* 483, 13d, 17b, 25c, 76c, 85a (66); *SienLek* 30v, 243; Antyochiá/ tákiéž Syryá/ tákiéž y iné Kráiny/ kácérzowie álbo ich łynowie/ mogli Królom odiać *OrzQuin K3v*; *RejAp BB6v* [2 r.], 59v, 81v [5 r.], 170v; *BielSat H2v*; *HistRzym* 10v, 115v; co latháłz po łwiátu/ po rozmáitych kráinach *RejPos* 144, 18, 22, 43, 158, 203 (16); *RejZwierc* [28²], 242, 246v, 260; [*Wołoszy*] z Włoch przyłzli w ty Kráiny gdzie džiłł łá. Przedtym ich mieyłcá dzierzeli *Daci*, *Gotae*, *Iafies*, *Sarmatowie* *BielSpr* 68v, 1 [2 r.], 3v, 11, 40v, 48 (15); *WujJud* 179, 194v; Głupłtwo to iefł mowá iedney kráiny gardzić/ á drugiey łlowká pod niebiołá wynosić/ czemu nie włzech ráđzey ziem náłzych łłow używamy *BudBib C*, *Ios* 17/11, 2. *Esdr* 7/5, *Esth* 3/12 [2 r.], 14 (17); *BudBibKaw A3v*; *HistHel B3v*; *WierKróc A2v*; Wielam też miáłteczkam [*multosque vicos*] (*marg*) Láć. kráinam. (-) Sámáryiłkim Ewánielion opowiedáli. *BudNT Aci* 8/24[25], *Mar* 5/11, 11/54, 55, *Luc* 15/14, 15; *PaprPan O2v*; Alexánder *Seuerus* [...] Gdy ktore chćiał nád ktorá kráiná [*provinciae*] przełóżyć/ oznáymowáł imioná ich *ModrzBaz* 46, 11v, 16v, 35v, 74v, 91 (19); *SkarJedn* 384; *Calag* 322; *KochPs* 97, 157, 159, 188; A nád inne miłe człeku rzeczy/ namilłza iefł oyczyzná/ narod/ y dom/ y powinni: miedzy ktorymi fię kto vrodzi y wychowa. okrom nich/ by fię z człkiem nalepiey działo/ przyrodzona iednáł tám tełkliwość čiágnie: y naleplzá kráinę zá wygnánie łobie poczyta. *SkarŻyw* 282, 362; łtámtych kráin nieplodnych częłto narody wychodziły przed głodem do Włoch *StryjKron* 72, A3v [2 r.], 11, 16, 26 [2 r.], 36 (23); *CzechEp* 58; *NiemObr* 52, 58; *KochFr* 71, 88; *ReszHoz* 125; *WerGołc* 221 [2 r.]; *BielSjem* 24v; *KochPieł* 7, 12; *KochTarn* 73; iam ci fie tam wtich Kraginach miedzi inimi wychowal. *PaprUp F2v*; *Calep* 907a [2 r.], 1077b; čiágnáł do miáłtá Athenieńłkiego/ Artemizyum y obywatelom tey kráiny niebełpiecznoł łwoię opowiedzieć kazał *Phil C4*; *LatHar* 127; *KolákCath* A3, A4v; odłzedł do kráiny [*in regionem*] ktora iefł blisko pułtyniey/ do miáłtá ktore zowiá Effrem *WujNT Ioann* 11/54; Y roznalzáłto fię łłowo Páńłkie po wšzyłtkiey oney kráinie [*per universam regionem*]. *WujNT Act* 13/49, *Mar* 5/10, 6/55, *Luc* 15/14, 15, s. 297 (11); *WysKaz* 41; *SarnStat* 196, 960; *KmitaSpit* A4v, B3v, C6; Dla Sodomłkiego łudu łprołnołci/ onę cáłá kráinę z miáłtámi/ łudźmi/ y wšzyłtkimi rzeczámi/ ogniem łiárczánym z niebá wypálił. *PowodPr* 11, 31, 33; [*ku ziemi Węgierskiej mowa Adama Czahrowskiego*] A tu čię iuż Bog žegnay krayno cnotliwa/ Ludzieć w tobie przewrotni łámáłł ty pocźciwa. *CzahTr* 12v, F2v, G3v, K, L3v; *CzahTrPapr ktv*; *PaxLiz* A3.

kraina czyja [= zamieszkała przez kogo, pod władzą czyją] [w tym: *pron poss* (20), *ai poss* (19), *G sb* (6), *pron* (2)] (47): Anacharłowi ieden przymouil iż był z krainy ludu grubego *BielŻyw* 22; wżedł [Alexander] w ftrony Ciliciey w krainy pogańskie. *HistAl* D8v, D8v; A yednak to bład był/ á odłfczepyeny od inych kráin krzełciyáńłkich w Europey/ y Azyey *KromRozm III* E3; Márdocheuż/ łpifawłły te wżyłthkie rzeczy ná liłłciech rozellał do wżecz żydow kthorzy po wżyłtkich krolewłkich kráinach miełłkáli [qui in omnibus regis provinciis morabantur] *Leop Esth* 9/20; wtárgnie do kráiny krolá z Pulnocy [ingredietur provinciam regis aquilonis] *Leop Dan* 11/7; *BibRadz Gen* 14/7, *Luc* 8/26; Senat Tyguryńłki rokazał wżemu duchowieńłtwu po łwych kráinach/ áby łie ziechali do Tyguryłm *BielKron* 198v; łzkody czynili w Kráinach Cefárlłkich *BielKron* 220; Bureńłki woiował kráiny Lántgráłowe nád Fráńłfortem *BielKron* 228; moie rycerłtwo [...] łzkodęc [Machomecie] wczyniło w twoich kráinach *BielKron* 254, 60v 89, 125, 262, 287 (20); *Mqcz* 267b, 475b; *RejPos* 237, 300; *BielSat* G2v; *BielSpr* 11v, 42, 58; *SkarJedn* 309; *KochPs* 200; leży tá Krainá Chalibow w máłey Azyey názwána od Miáłłtá Chalibe *StryjKron* 16; Iarofław [...] kráiny Oycá Włodimirzá y Brátow łwoich náieždzał *StryjKron* 165, 121, 290, 340, 395; *WujNT Mar* 5/1, *Luc* 8/26; Iuż Antipodow podziemna kráiná Nam nie nowiná. *KlonFlis* D2v.

kraina czego [= stanowiąca część czego, leżąca gdzie] (46): około tego łłupu obrazy też dwanałłcie krain łwiata naznamionowáno [!] było, gdy wżyłthek łwiat pod panowanim rzymłkim był *BielŻyw* 124; *MiechGlab kt*; *KromRozm III* G4; *LubPs* Y6v marg; SŁuchayćie Krolowie á rozumieyćie/ wczćie łye Sędziowie kráin Ziemie [discite, iudices finium terrae *Vulg Sap* 6/2] *GroicPorz* ppv; *Leop* *B2; łzli do Ieruzálem/ iedni wodá drudzy zyemiá/ ze wżyłtkich kráin Europey *BielKron* 178; Dał też był przedtym Cefarż Maurycemu część kráin Kłiełłthwá Sáłłkiego *BielKron* 232v, 85v, 86, 96v; Rhetia, Kráyiná Europe w niemieckich łtronách *Mqcz* 355a, 25c, 37a, 38d, 142a, 161a, 201d [2 r.] (16); *WujJudConf* 185v; y domagáią łię práwá łwego do nich [Niemcy do Prus]/ niewiem z iákiego Reiełłtru krain Páńłłtwá łwego [regionum imperii sui]. *ModrzBaz* 105v; *SkarŻyw* 309; Brabandia Selandia/ Holandia/ Flandria/ Frifia/ kráiny ziemie Niemieckiey zátonęły. *StryjKron* 26 marg; wżyłłtki kráiny Márgrábłłtwá Brandenburłłkiego zwoiował *StryjKron* 406, 26, 145; Bráctwá niktore z róžnych kráin Włofłkiey ziemie boło do Rzymu przychodźiły *ReszHoz* 127; *Paprup* Cv; Náuczta w Syryey y w kráinach Azyey mnieyłzey/ w Bithvniey/ w Ponćie/ w Gálácyey/ w Kápádocyey *WujNT* 510, 511. Cf »po wszecł krainach łwiata«.

kraina około czego (10): Miáłłto łáme nie było dane Kálebowi iedno tylko kráiná około niego *BibRadz I* 128v marg, *Ez* 5/5; [Turcy] wżyćki około Wiedniá kráiny łplundrowáli *BielKron* 204v, 109v 211, 244; Latium, Lácińłska ziemiá/ Teraz zowá włofłką ziemiá. Propriae tamen Latium, Kráyiná we włofłzech około rzeki Tybru przećiwko morzu leżąca. *Mqcz* 185b, 453c, 454b; *StryjKron* 260.

kraina miedzy czym (5), *miedzy czym a (i) czym* (15): iełłcze y dziłł ten wzdroy wkázuia pielgrzymom w kráinie miedzy Kades á Bárach. *BielKron* 11v; Opánowáli kráiny miedzy rzekámi Wiłłá/ Albił/ á Wiłłurgiem *BielKron* 339, 430v, 432v; Arabia [...] Kráyiná miedzi Indiá y Egiptem. *Mqcz* 13d; Colchis, Regio iuxta pontum, Kráyiná miedzi morzem Euxinem/ á miedzi gorá Caucałem ná gránicach Armeńłkich. *Mqcz* 59c; Mesopotamia, Kráyiná w Afiey miedzy dwiemá rzekomá. *Mqcz* 219a, 155c, 192c, 202b, 274c, 287d (11).

kraina nad czym [w tym: *leży (a. leżąca) nad czym (2)*] (9): *MiechGlab* 62; wybrał sobie Lot krainę nad rzeką Jordanem/ a mieszkał w mieście Sodomie/ a Abrahám w Kánánejskiej ziemi *BielKron* 11v, 228v, 427, 427v, 434, 437; *MEfrain* [...] opánował ty kráiny/ nad czerwonym y międzyziemskim Morzem *StryjKron* 11; Y przyšedł do wšytkiej kráiny leżącej nad Jordanem [*Et venit in omnem regionem Iordanis*] *WujNT Luc* 3/3.

kraina za czym [to tym: *która jest za czym (2), za czym leżąca (1)*] (7): *Tháthánái* Książę kráiny która iełth za rzeką [*Thathanai dux regionis qua est trans flumen*] *Sthárbuzánái*/ y rádni wáfły [...] daycie im pokoy *Leop* 1.*Esdr* 6/6; *Alfur Teglatfuláfár* [...] zwoiował wšytki kráiny za Jordanem rzeką/ y Gállileą *BielKron* 88, 260, 433v, 434; *Atila Krol Węgierki* z *Vgariey Kráiny* za *Mołkwą* leżącej/ w ty ftrony *Panońskie* y *Rakuńskie* [...] przyšedšy/ wielkie morderstwa w zachodnich państwach Rzymńkich czynił. *StryjKron* 51 *marg*; *WujNT Matth* 4/25.

kraina w(e) czym (43): *BibRadz* II 32b *marg*; *Krol Portugálki Emanuel* poráził *Maurycy*/ y wziął niektóre *Kráiny* w *Indyey*. *BielKron* 448, 6, 174v, 440v; *Arcadia, Kráyiná* w *Polopenefu*/ álbo w *Greciei*/ *pars Achaiae*. *Mącz* 14b; *Lombardia, Kráyiná* we *włózech*/ *księstwo Medioláńskie*. *Mącz* 197a, 13c, 18b, 24a, 26a 30d (34); tá *Kráiná* w *Egipńkim państwie* iełt *naobfitza* *StryjKron* 11, 11, 15, 61.

W połączeniu z nazwą miejscową lub etniczną [w tym: *kraina, którą (a. co) zową (a. zwano, a. zowiemy) (20), (było) zwana (4), wezwana (2); nazwać a, przezwać krainę [od kogo (1), od czego (3)]*] (73): *nalazł Sławkie* y *Wielkie polńki krainy pułte* y *nieprawiane robotą* *MiechGlab* 43, *2v, 41 [2 r.], 45; *Alexander* wziąwšy dań od *Rzymian* y od wšytkich we *Włóskiej ziemi* *przebywájących*/ wiozł sie aż do morza zachodnego do kráiny którą zową *Europá* *HistAl* B6; *LubPs* dd2v, hh; *šyłfelizmy* *onim* w *kráinie Efrácie* [*Ecce audivimus eam in Ephrata*] *Leop Ps* 131/6, *Iudic* 5/18, *1.Par* 18/3, *k. NN6*; *BibRadz Gen* 22/2, *1.Par* 8/8, *Iob* 6/19, *Cant* 1/13, *Ez* 25/9, *Os* 12/12; [*Kadmus*] *zołtał blisko gory* którą *zwano Párnazus*/ a *tám záložyl miáfto Thebe*/ a *krainę* *przezwał Beocia* od *Wołu*/ którą *pirwey Aonia* *zwano*. *BielKron* 48v; *przywłáščyly* *sobie miáfta* y *zamki drugie* w *kráinie* którą *zową Pozogá* *BielKron* 308v; *Cynamon* *roście* w *kráinie Záilon*/ za *Kálekuthem*. *BielKron* 454v, 7, 11v, 27, 30v, 47v (40); *Narnia* [...] *Miáfto* we *Włózech* w *kráynie* którą *Vmbriá* *zową* *Mącz* 241a, 24c, 200b, 240b [2 r.], 245c, 267d (13); *mieszkałi* w *láfach Litewńkich* *Polakom* *przyległych*/ którą *krainę* *dziś Poleńie*/ álbo *Podláńze*/ od *przyległóści* *lálow* *zową* *StryjKron* 205, 260.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej lub etnicznej [w tym: *kraina + przymiotnik (118), przymiotnik + kraina (126)*] (244); *GWozdziki* *iełt owoc drzewa* *iednego* *będącego* w *kráinie* *indyjskiej* *FalZioł* I 60c; *ARiftoteles* *mędrzec* *wyborny* z *rodu Macedonńkiego* z *krainy* *Stragiranńkiej* *BielŻyw* 86, 112; *MiechGlab* 1, 40, 52, 60; *RejPs* 162; *MurzNT Luc* 3/1; *KromRozm III* P3v; *S* *kráin* *Murzyńskich* *ludzye* *tám* *sie* *rozrodzili*. *LubPs* T3, G4v, O5v, Y, Y6v, gg6; *A* *ten* *iełt* *Rod Ezau*/ *oycá* *kráiny* *Edomńkiej* *ná* *gorze* *Seyr* [*Hae autem sunt generationes Esau patris Edom in monte Seir*] *Leop Gen* 36/9, *Gen* 36/35, *Num* 21/20, *3.Esdr* 6/8, 23 (10); *BibRadz Dan* 3/30, *Luc* 1/61, *Act* 16/6; *štrzegłem* *wšytkiej* *kráiny* *Ruńkiej* *OrzRozm* R4, R4; *to* *miejšce* *będzye* *głową* *wšytkich* *Włóskich* *kráin* *BielKron* 104; *przyšłá* *nowiná* *iż* *nieprzyiaciel* *woiuie* *kráiny* *Rzymńkie* *BielKron* 107; *Włóška* *kráiná* *wšytká* *iełth* w *Europie* *rzeczóná* *Itália* *BielKron* 276; *Niemieckie* *kráiny* *lá* *dobrze*

ofiedleyfze niż nálze miálfthy dobremi y wfiámi *BielKron* 281 v; Litwá z Rufiá y s Tátáry Rufkie kráiny trapili/ y cztherzy źiemie poſiedli/ Belfká/ Włodzimierfká/ Chełmfká/ Brzeſfká. *BielKron* 374v, 8 [2 r.], 12v, 61v, 64, 75v (120); *LeovPrzep* Cv; Thebalis, Kráýiná Aegypcka około miálfá thebe. *Mącz* [454]b, 27b, 116d, 175c, 275a, 328a, [454]d, 505c; *RejAp* 42v; Gdy ſzedł Pan Iezus z Ieruzálem/ á przechodził iuż przez poſzrodek Sámárie y ku kráinie Gálileyfkiej. *RejPos* 212v, 204v, 205v, 212, 234 [3 r.], 296, 352v; *BielSat* G3; *HistLan* A2v; Rzymiánie [...] młode ludźi bráli [...] z Niemiec/ z Angliey/ z Kráin Słowieniſkich/ s Sycyli y *BielSpr* 1v, 59, 59v, 69 [2 r.]; Przebywajcie w Trojańskiey ſzczęſliwej kráinie *KochMon* 21, 28; *BudBib* *Gen* 25/20, 48/7, *Ios* 12/23, *Iob* 6/19, 1 *Par* 8/8 (7); *MycPrz* II C2v; *StryjWjaz* A3v; *KochPs* 112, 130, 198; *SkarŻyw* 576; ty kráiny Rufkie miedzy Syny Rozdzielił/ Andrzeiowi dał Wyſzehrad/ Borifowi Turow/ [...] á Wafilkowi Porffy. *StryjKron* 225, 16 [2 r.], 31, 36, 46 [3 r.], 71 (29); *NiemObr* 20; *WerGość* 256; *BielSen* 10; *KochPieś* 45; *ArtKanc* A4v; *GrochKal* 2; *KolakCath* A4, B2v; w wielu kráinách (*marg*) miálfteczkách G. (-) [*multis regionibus*] Sámárytáńfkich Ewángeliá opowiedáli. *WujNT* *Act* 8/25, *przedm* 34, *Matth* 8/28, *Mar* 1/28, *Luc* 3/1, *Act* 8/1 (11); Vpátrzył łobie mieyſce w kráinie Látynſkiej/ Nád Tybrem/ przy ołobney gorze Awentyńskiey. *KlonWor* 21, 27; Oto tá ſiedzi widzę z Weneckiey dziedźiny/ A tá záſię w tey ſzácie z Hiſzpáńskiey kráiny. *ZbylPrzyg* A2.

W połączeniu z określeniem strony świata [w tym: z przymiotnikiem (43), z wyrażeniem przyimkowym (14), z rzeczownikiem (3)] (60): Przydawa ſie teź odchod [płodu] prze wielkie zimno, ktore płod zabija. Czo ſie przydawa w połnocnych kraginach. *FalZioł* V 30v; one połnocne krainy, iako Pern, Iuhra, Ciremiſſa, Korela, Swecia, Finlandia, Norwegia, ſą ſtrony barzo zimne *MiechGlab* *4, *3v, *5v, 2, 52; aquilonem et mare tu creaſti. [...] thys ſtworzył połnocną krainę y morze. *WróbŻołt* 88/13; Pyotrá y yego potomki (o pápyeżoch mowi) Kryſtus przełożonym y głową [...] wſſech kráin ná zachod y ná poł nocy [...] y wſſech kráin wſchodu y połudnya ná wyeki poſtánowił *KromRozm III* O6v; Dobył thedy Iozue wſſyſtkiey źiemie ná gorách y ku południu: źiemie thákież Geſſen/ y rowne polá/ y kráinę ná zachod ſłońcá [*Cepit itaque Iosue omnem terram et meridianam, terramque Gosen et planitiem et occidentalem plagam*] *Leop Ios* 11/16; [*Sem*] doſtał kráiny ná wſchod ſłońcá w Syriey/ gdzye záłożył miálfá Sálem *BielKron* 6v; [*Lech i Czech*] wezbráli ſie z ſwym ludem ku zachodnym kráinám [...] widząc źiemie vrodną/ żyzną/ przeſtronną/ nie oſiádlá/ źwierzu/ ptakow pełną/ poczęli ſie tám ołádzáć *BielKron* 317v; tylko Sármaté á Scite/ ludzie z pułnocnych á ze wſchodnich kráin/ mocy Rzymſkiey nigdy ſie nie bali *BielKron* 338, 160, 161v, 260, 271, 281v (21); *KochSat* *ktv*; *Arctica regio*, Pułnocna kráýiná. *Mącz* 15a; *Australis, et hoc Auſtrale*, Południowa kráýiná. *Mącz* 21d; *India regio orientalis*, Kráýiná ná wſchód ſłońcá *Mącz* 168d, 13c, 384b [2 r.]; *BielSpr* 1v [3 r.]; *WierKróc* A3v; *SkarJedn* 97, 98; *SkarŻyw* 600; częłto ſie tám o ty Kráiny zachodnie iáko ciepłe/ wceſne y bogáte vbiegáli/ á ktory był Narod mocnieyſzy/ ten ſie tám oſiedział. *StryjKron* 16; ktorym było trudno o oſfady/ názad ſie do tych kráin pułnocnych/ z ktorych byli pierwey wyſzli/ wrocili/ iáko do Daniey/ do Prus/ do Zmodzi y do Litwy *StryjKron* 31; ciągnęli obádwá przez Armenſkie gory/ y Scityſkie álbo Tatarſkie polá ze wſchodnych kráin ku pułnocnym częſciom ſwiátá *StryjKron* 91, 41, 86, 95, 355, 752 [3 r.]; *WujNT* 514. *Cf* »w południe krainy«, »z strony połdnia áze ku połnocnej krainie«.

W połączeniach szeregowych (14): Leop Esth 8/17; Rozdzielenie Czwarte/ gdzie będzie wypifanie Kráin/ y Miałth/ y Rzek zacnieyŹyich w Mołkwi. BielKron 430, 243, 433, 433v, Llll2; Fines [...] Gránice ták miedzy polámy yáko y miedzy kráinámi álbo páńftwy y krolełtwy. Mqcz 127d; Provincialis, Powiátny yeden z poddanych łtárołtwá/ kráiny á powiátu którego. Mqcz 328a, 328a [2 r.]; Anyeli iuz thez wiemy iż łą łtrozowie ludzi y kráin/ y káżdego krolełtwá. RejAp 81v; gdi Rzymiáne łwiát połiadáli/ tedy miedzy Hetmány miáłtá/ zamki y kráiny rozdawali RejZwierc 172; StryjKron 46; CzechEp 334.

W porównaniu (1): tám kráiná rołkołzna iáko Ray BielKron 431.

W charakterystycznych połączeniach: krainy krolestwa, państwa (2), świata (7), ziemi (2); kraina w państwie (3); kraina (krainy) ludu (grubego) (2), krola, książąt; krainy cesarskie, krześcijańskie (3), krolewskie, pogańskie (6); krainy krol, obywatele (3), pan (2), księżęta, poddany, urzędnicy; krainy granica, położenie (11), powiaty; kraina południowa, ku zachodu słońca leżąca, na wschod słońca (5); krainy na południe, północne (29), na puł nocy (3), wschodn(i)e (6), wschodu, zachodn(i)e (5), na zachod słońca (2); kraina bogata, bezpieczniejsza, bez końca, blisko pustynie, burzliwa, cnotliwa, wino dająca, dobra, droga, ludna, mocna, najlepsza (2), nie nasiadła, bardzo nędzna, niebezpieczna, niepłodna, nie sprawiona robotą, okwita (obfita) [w co] (7), obronna, wszystkimi dostatkami opływająca, osiadła (2), pełna lasow, wielmi piaszczysta, piękna, pusta a. puste (9), na poły puste, bardzo rodzajna, rozkoszna a. rozkoszne (4), rozmaite (33), sławne, spokojna, szczęśliwa (2), tajemne, trudne, bardzo urodzajna, (barzo) wielka (3), wietrzna, zacne, znamienita, żałosna, żyzne (a. żyzniejsza nad inne) (2); kraina jest błotna, nie(u)rodna (2), ma mierność powietrza, jest mokra (2), najobfitsza, bardzo zła; kraina a. krainy [od czego] oderwane, odpadłe a. odpadające (2), pobrane, poddane [komu], posiędzione, przyłączone [do czego] (2), (były) spustoszone (2), przewrocona [= zniszczona], od złego wyzwolona; krainę a. krainy brać (2), [komu] dać (2), mieczem dobywać, dzierżać (pod swą mocą) (4), mieć, mieć w przyległości, [z kim] w sąsiedztwie, najeżdżać, nowe należać, nawiedzać, obchodzić [= przewędrować], odjąć [komu], odzierżać, (mocą) opanować (7), osadzać a. osadzić [kim] (2), osiąść a. osiadać (5), otrzymać (2), pobrać [komu] (5), poburzyć, podbić (2), popalić (2), poruczyć [komu], posiadać a. osiąść (12), powojować, przejechać, przestąpić, prze(j)ść a. przechodzić (4), przewiedzieć, przywieść pod swą moc (2), przywłaszczyc [komu], (po)pustoszyć (6), przemierzyć [= przewędrować], rzędzić (2), rozdawać [między kogo], rozdzielić [w tym: komu (2), między kogo (1)] (3), splundrować (3), strzec, trapić, trzymać [= mieć w posiadaniu] (3), wojować (11), wrocic [komu], wybrać [= zrabować], wypalić, wynależać nowe, wypustoszyć, wziąć (4), zaniedbawać, zbiegać [= przez krainę przewędrować], zburzyć (2), zdobywać (4), zniewolić, zwędrować, zwiedzić, zwojować (8); krain bronić, dobyć a. dobywać [od kogo] (3); krainę krolować; krainam [co] płacić, szkodę uczynić; między krainy się udać; do krainy a, krain (przy)ciągnąć (6), iść a. przychodzić, a. przyść (12), jeździć a. przyjechać, a. zajechać (3), posłać [kogo], przywieść [kogo] (4), puścić się, udać się, wciągnąć [= wtargnąć], wezbrać się, wieżać się, wniść, wtargnąć (4); z krainy a. krain idą podatki, [kogo] wyganiać a. wygnać, a. wyżać, a, [kto] wygnany (4), prznosić [kogo] z krainy do krainy; o krainy czynić; przez krainy iść a. przejść (5), jechać; nad krainami panować, [kogo] przełożyć (krolem) (2), przełożeni; po krainach iść a. chodzić (2), mieszkać, panować, przejeżdżać się, rozejść się, tułać się, włoczyć się, po krainach rozproszeni; w krainie a. krainach [co] się dzieje, mieszkać

(5), osiąść a. osiadać (5), panować, pobrać miasta, poczynić a. uczynić szkody (a. szkodę) (3), porazić [kogo], przebywać, rozkazywać, [kogo] krolem, panem poczynić a, nie uczynić (2), walczyć, zasiąść [= osiąść]; w krainę a. krainy iść, odjechać, przyciągnąć, przyść (6), udać się, wciągnąć [komu], wejść (3), wezbrać się [= wyruszyć] wrocić się; w krainie stał się a. był (wielki) głod (4), ucisk, panowało morowe powietrze; w krainie [co] czynić, pewnego mieszkania nie mieć, [komu] się podoba, płynie rzeka; kraina plundrowanie, posiędzenie [przez kogo], spustoszenie, wojowanie (2).

Frazy: »krainy były od [czego] do [czego]« (1): Niemieckie kráiny thylko pierwey były od Dunáiá do Renu *BielKron* 282.

»kraina zamyka się (a. jest zamknięta) [= ograniczona] [czym]« (2): Rułkie kráiny zamykáią sie gorámi/ od południá/ ktore zowiemy Biefzczád *BielKron* 427, 437.

Wyrażenia: »krainy bliskie, sąsiednie« [szyk 2 : 2] (4): Mágdeburczycy [...] ípifeł fwoy wydáli powiádáiąc fwoię niewinność/ proźąc łamliednich kráin o pomoc *BielKron* 235, 294, 438v; *SkarŻyw* 282.

»ciepłe krainy« [w tym: w sg (1)] [szyk 5 : 1] (6): *GlabGad* A8v, G3v; W ciepłych kráinoch ludzie fą z otworzyłthemi pory/ przeto fą mdli y rychło mrą *BielKron* 335v, 8v, 335v; Ielenie/ Zorawie/ y ini ptacy kiedy do ciepłych kráin w iefieni lecą/ ządwy iednego wodzá łobie obiorą *GórnDworz* Gg.

»cudza, obca kraina« [w tym: w pl (17)] (22: 3): *RejJóz* A8v; *RejWiz* 149v; *Leop* 3.Mach 6/33; wracam łye tedy z obcey kráiny do domu oycá łwego *OrzRozm* N; *BielKron* 244; *OrzQuin* P3; *RejAp* 152; *RejPos* 327 [2 r.]; Nie rádźi s cudzych krain/ przyjmowáli gości. *BielSat* G4 [*idem BielSen* 17], C3v; *RejZwierc* 96v; *BudNT przedm* a3v; *StryjKron* 36; vdał się do cudzey kráiny dla łwey woley *WerKaz* 299; *BielSen* 17; *BielRozm* 21; *GrochKal* 11; *SarnStat* 296, 891, 1233; *KmitaSpit* A4v; Nurt łamorodny [...] Niešie do Gdańłká náłzę ożiminę/ W cudzą kráinę. *KlonFlis* H; *PudłDydo* B2. [Cf *znac.* a. »własna kraina« *BielŻyw* 22].

»daleka kraina« = *regio longinqua* *PolAnt*, *Vulg* [w tym: w pl (23); z dalekiej krainy (12), w daleką krainę (a. nadalszą) (6), w dalekich (a. nadalszych) krainach (7), do (bardzo) dalekiej krainy (3)] [szyk 30 : 3] (33): *LibLeg* 10/150; z ziemie zdálekicy kráiny wołam ku tobie *RejPs* 89; Prołimy pokornie mało day przemowić k łobie Bo ieftechmy czudzoziemci z dalekiej krainy *RejJóz* M2, B8; wezbrał się do dalekiej krajny i tamże rołprofzył maiętność łwoię *MurzNT Luc* 15/13; *Diar* 21; *Leop Lue* 19/12; *BibRadz Eccli* 51/19; przyłzedłszy do ich namiotow/ powiedáli sie być z dálekich kráin *BielKron* 47v, 165v, 294, 440v, 448, 457; *RejAp* 65; *GórnDworz* Kk5v; włzędy może y w nadálłze kráiny dołádz łwięta ręká iego [*Boga*]. *RejPos* 242v 204v, 205v; *ModrzBaz* 105 107; *KochPs* 93; *SkarŻyw* [282]; we Włofzech/ w Franciey/ y w inłzych dálekich kráinach walcząc długo sie włoczyli/ z towarzyltwem roźnych narodow *StryjKron* 31, A3v; *KochSz* A2v; *WerGość* 221; *KochPieś* 40; *KochWr* 16; *WujNT Luc* 15/13, 19/12; *SarnStat* 1227; Mátká gdy śłę fynowi w dáleką kráinę pieniądze: nie myłli o tym iż zginą. *SkarKaz* 383b.

»dolna kraina« = *nizinny teren, dolina* [w tym: w pl (1)] [szyk 3 : 1] (1): Przełzodłszy przez Iordan/ połozyli sie w dolney kráinie Iezraél [*in valle Iezrahel Vulg Iudic* 6/33] *BielKron* 50; Rzekł Acháb do Abdyálzá/ idź kędy w dolne kráiny/ áza dobytku Ołłom á Mulicom trąwę naydzyefz/ á ia też poydę ná iną łtronę. *BielKron* 84v, 11v, 47v.

»krainy gorące« (1): [*daktyle*] dopiero we ftu lat owocz dawaią/ á tho w khraginach gorączech iako w ziemi PaleśtinŃkiej *FalZioł* III 20b.

»gorna (a. wyższa) [= *górzysta*] kraina« [*w tym: w pl (3)] (6): BibRadz Luc 1/61 [65]; Styrya gorna kráiná theż Korytanom przyległá. Rzeki ma w łobie Murę y Draw BielKron 275; Przeprawiwiłzij fię potym przez Iordan poľiedli wŃytki te gorne kráiny [et transeuntes Iordanem sortiti sunt omnia montana] BudBib Iudith 5/14, 1.Mach 3/37, 2.Mach 9/23; Mária w onych dniách/ poľzłá w gorná kráinę [in montana] (marg) ná pogorze. G. (-) z kwápieniem do miáľtá IudŃkiego. WujNT Luc 1/39.*

»gorna [= *póľnocna*] kraina« (1): Sarmata też álbo Sauromata wykłáda fie Wodz álbo Xiążę wyľokości/ álbo Pan wyľzey y gorney kráiny co fie rozumie o puľnocnych łtronach/ bo fie ku gorze podnośi Ziemiá idáć ná poľnocy. *StryjKron* 21.

»kraina graniczna« = *pogranicze* (1): Cefarz roľkazał niektorym/ áby woiowälí kráiny grániczne Sáľkiego kfiáżęciá *BielKron* 228v.

»(po-, za)morska, nad morzem kraina« = *regio maritima PolAnt* [szyk 7 : 4] (10 : 1) : Wyľpy názywá zamorľkie kráiny/ iáko łá Grecka y Włółka ziemiá y ine *BibRadz* I 6a *marg*; Tedy on z woyleki łwemi przyćiągnáľ ku onym kramam [*lege: krainam*] náď Morzem/ á miáľtá ich przednieyľze oľáďził łľużebnemi *BibRadz Iudith* 3/8; Gotty [...] wyľzli s kráin morľkich poľnocnych/ gdzye dzis zowá Gotłándya/ Gocya/ Szwecya *BielKron* 159, 61v, 345v, 358v; Ora maritima, Pomorska kráyiná. *Mącz* 267b; *BudBib Soph* 2/5, 6; *StryjKron* 46; Kupcy Wołółcy/ pogáńľcy álbo krześciáńľcy z Zamorľkich kráin przyieźdźáiácy nie máią łkłádu mieć/ áni łwych kupi przedáwáć iedno/ we Lwowie *SarnStat* 1047.

»kraina na niebie« = *określona część nieba* (1): Ora etiam dicitur Krés á kráyiná ná niebie. *Mącz* 267b.

»nieprzyjacielkie krainy« [szyk 3 : 1] (4): Tráfił fie wielki głod w Rzymie/ chciał Senat áby poľpolity lud leżał ná gránicach/ á z nieprzyjacielľkich kráin żywności łobie doľtawał. *BielKron* 108v, 99v, 262; po káżdym zwycięłtwie álbo przywiezieniu łupow z kráin nieprzyjacielľkich trzećią część wzdoyleci iemu [*Kriweytowi*] oddawáli *StryjKron* 156.

»nieznajome krainy« = *orbis incognitus Modrz* [*w tym: w sg (1)] (6): [Mojżesz] boiáć fie krolá łzedł [...] w nieznáiome kráiny. BielKron 28; KOLumbus [...] vmyľlił z drugimí thowárzyľzmi puáćić fie ná morze/ łzukáć nieznáiomych Kráin BielKron 443v, 444v, 449 [2 r.]; ModrzBaz 135.*

»niskie [= *nizinne*] krainy« (2): Plutoná ktory był krol'em Moloforum/ vcżynili piekielnym bogiem/ iż niľkie kráiny dzyerżał. *BielKron* 25, 25.

»nowe krainy« (7): Petrus Alonfus nálaźł nowe Kráiny łwiátu nieznáiome. *BielKron* 443v; Káľtyliani ná zachod Słóńcá nowe kráiny wynáleźli *BielKron* 445, 444 [2 r.], 445, 451v, 452.

»okoliczna kraina« [*w tym: w pl (4)] [szyk 7 : 1] (8): BielKron 89, 99v, 243v; Mącz 366c; wŃytki kráiny okoliczne Sławieńľkie y Włółkie splundrowáli *StryjKron* 657; vdáli fię do miáľť Likáońľkich/ do Liľtry y Derbená/y do okoliczney kráiny [in circuitu regionem] *WujNT Act* 14/6, *Luc* 4/14, 37.*

»kraina pograniczna« [*w tym: czemu (16)] (19): [Skanderbeg] przyiechał z pomocá do Albániey/ y z innych kráin pográniczných/ zieďdźáli fie kniemu ludzie ryceľcy/ áby wygnáli Turki z Albániey. BielKron 257v, 228; Bithinia [...] Kráyiná mnieyľzey Aľiey pográniczna Gálláciey/ Miľiey*

y Páflágoniey *Mqcz* 25c, 147c, 161a, 164c, 196b, 201d (16); rozniołła fie oná powieść o nim po wŕzytkim żydoŕthwie y po wŕzythkich inych pogránicżnych kráinach. *RejPos* 221.

»z strony poľdnia aże ku poľnocnej krainie« = *od południa do północy* (1): piątha część iego [świata] ieŕt okrąg niebieski [...]. Pięć teź ieŕt rozdziałow niebieskiego okręgu/ z ŕtrony poľdnia aże ku poľnocnej krainie z obudwu ŕtron ziemie/ ktore Łacinniczy Zonas zowá *KłosAlg* A2v.

»w poľdnie krainy« = *na południe* (1): Puŕcił fie Alberykus Wepŕucyus z Liŕyfony ná morze w poľdnie Kráiny/ ze trzemi okręty *BielKron* 444v.

»postronne krainy« [szyk 1 : 1] (2): chćiwi byli wiedzieć nowych rzeczy/ á poľożenie/ ŕpoŕob/ y záchowánia rozumieć poŕtronnych kráin/ y ludźi w nich mieŕzkáiących. *BielKron* 455; *PaprpAn* A2.

»krainy (blisko) (są) przyległe« [w tym i w sg (4); do czego (1), komu (2), czemu (2), ku czemu (2)] [szyk 9 : 3] (12): Ten [*Trajanusa syn*] Węgry/ Niemce/ Dálmáty/ y ine k nim przyległe kráiny ku páńŕtwu Rzymŕkiemu przyciągnął. *BielKron* 149, 49, 275, 337 [3 r.], 437; PRzydaymy teź tu [...] żeby to z wielkim pożytkiem Rzeczypoŕpolitey było/ gdyby nietylko Powiáty Polŕkie/ ále teź y inŕze kráiny ku Koronie przyległe [*provinciae aliae, quae regno coniunctae sunt*] do iednákiego ŕpoŕobu [...] przywieđzione były. *ModrzBaz* 125v; *StryjKron kt*, 205; Ná rozmáitých mieyŕcách w ziemi Żydowŕkiej y w przyległych kráinách Ewángeliá opowieda. *WujNT* 510, *Matth* 14/35.

»kraina szeroka« [w tym: w pl (2)] [szyk 2 : 2] (4) : Kłiążętá yego będą yák gory wyŕokye/ Czynyący ná wŕŕem pokoy w kráiny ŕŕyrokye *LubPs* Q4; *KochPieŕ* 45; *GrochKal* 2; Baczę wŕzytkich weŕołych weŕoŕey nowiny/ Nápoil czas ninieyŕzy ŕzyrokie kráiny. *SapEpit* A3v.

»po wszec (a. wszytkich, a. rozmaitych) krainach świata« (8): [*Cygani*] włoczą fie od miaŕt do miaŕth/ od wŕi do wŕi po wŕzytkich kráinách ŕwiátá/ niedługo ná mieyŕcu thrwáiąc *BielKron* 262, 7v, 141v, 455; *RejPos* 260v; *RejZwierc* 199; po wŕzec Kráinách ŕwiátá ludźie fie rodzą ná rozmaíte obyczáie/ iedni bywáią leniwi/ drudzy prędcy/ mocni/ ŕłabi/ opátrzni [...] godni niegodni. *BielSpr* 1; *WujNT* 511.

»zimna (a. zimniejsza, a. jest zimna) kraina« = *terra frigidissima Miech* [w tym: w pl (8)] [szyk 8 : 7] (15): ludzie w zimnich krainach zwłáŕzcza ku peľnoci bydláci więczy iedzą, iako ŕá tatarzi/ litwa/ polaci/ niźli w ciepłych ŕtronach obywaiąci/ Iako ŕá franci, włozy etc. *GlabGad* G3v, A8v, G3v; *MiechGlab* 52; Zimne kráiny zdrowŕze. *BielKron* 335v *marg*; áczkolwiek tám zimnieyŕza Kráiná á wđdy tedy źniwo bywa kiedy y w Moŕkwi. *BielKron* 433, 8v, 335v [2 r.], 385, 430, 432v; *SienLek* 4, 13; *SkarŻyw* 575.

Szeregi: »kraina i kres« (1): [*Bóg jest*] áni żadná kráiná/ y żadnym krefem opiłány *KuczŕKat* 380.

»krainy, (i, albo) krolestwa« [w tym: w sg (2)] [szyk 4 : 4] (8): Ziemiłkie Práwo ieŕt/ ktore Ludźie iednego Kroleŕtwá álbo Kráiny międy ŕobą trzymác poŕtánowali. *GroicPorz* a3; thám było z rozmáitých kroleŕtw y kráin/ wiele poŕłow y kłiążáth *BielKron* 215, 114v, 244; *Scotia*, Kráyiná álbo króleŕstwo Szodźkie [!] *Mqcz* 374a, 241c; *RejZwierc* 185; *WujNT* 514.

»kraina i księstwo« (1): Rezan Kráiná y Kłięŕtwo wielkie było pierwey niźli przyŕzło do Moŕkiewŕkiego *BielKron* 430v.

»miasta (a. miasteczka) i (a, albo, ani) krainy« = *urbes atque provinciae Vulg; urbes, regiones Modrz* [w tym: kraina i miasta (1)] [szyk 12 : 3] (15): nie przebyway w mieŕcie ani w krainie gdzie pycha

panuie *BielŻyw* 83, 83; *Leop Esth* 8/17; Medea pogniewała sie z Iazonem/ y ziechala od niego precz z Greciey na wchod flocia/ popaliwfy iego krainę y miała ogniem *BielKron* 55, 75v, 90v, 91, 109v, 144, 239; *Mqcz* 135b; Pan fzedł fprawuiąc nauki zbawienia nälzego po miałteczkach á po kráinach. *RejPos* 308v; *BudBib* C; *ModrzBaz* 31v; *StryjKron* 618.

»krainy albo (i) miejsca« = *regiones et loci* *Modrz* [w tym: w sg (1)] [szyk 3 : 3] (6): *BielKron* 244v; *RejPos* 242; wiedzieli s ktorych Kráin álbo mieyfc/ thákiez Narodu/ wybierać młodzieńczyki mieli *BielSpr* 1, 28v; Ktemu po wzytkich kráinach y ná wfelkim mieyfcu [Et in omni provincia et loco] gdzie rofkazanie y wyrok krolewki przyfzedł/ była wielka záłość Iudy *BudBib Esth* 4/3; Wie on kázde⁶⁰ narodu/ zktorym ma mieć fprawę/ obyczaie: wie położenie kráiny y mieyfc. *ModrzBaz* 112v.

»mieszkania i krainy« (1): Miefzkánia y kráiny. Tákze gránice fynow Noego. *BibRadz Gen* 10 arg.

»kraina a (i, albo) narod« [szyk 4 : 1] (5): *KromRozm I* P3v; *KromRozm III* Q3v; *BibRadz Ez* 5/5; wielbiąc Pána Bogá roznošili á opowiedáli on wielki dziw á onę nádzyeie przyfzlych obietnic fwoich/ po fzyrokości rozmaitych kráin y narodow. *RejPos* 222; *WujNT* 297.

»krainy i państwa« [szyk 1 : 1] (2): yákožkolwyek ftára tho náuká/ á w wyelu kráin y pántw fye yey záwadza/ yednak nyemože tego nikt rzeknąć/ ižeby była powffechnego koſcyoła. *KromRozm III* E4; Italia [...], regio Europae, Włoska ziemiá w którey Rzim/ Venecia/ Apulia/ Sicilia [...] y ynfze pántwá y kráyiny až do mórza leżą. *Mqcz* 175c.

»kraina a(l)bo powiat« [szyk 2 : 1] (3): *Mqcz* 355a, 362c; ponieważ fię to nie iedney ktorey krainie/ abo powiatowi/ ále wfzem przekładáło/ przeto teź zádnemi włánościami mow nie brákowalífmy. *BudBib* C.

»strony i krainy« (1): Piotr z Rzymu vcznie fwe [...] rozflyá po rozmaitych ftronách y kráinach ſwiátá. *WujNT* 511.

»krainy i wołości« (1): kráiny y wołości Litewłkie zwoiował *StryjKron* 427.

»wsie i krainy« (1): Te fá mieffkánia ich po wfiach/ y kráinach [per vicos atque confinia] *Leop* 1 *Par* 6/54.

»ziemia a (i, albo) kraina« [szyk 6 : 3] (9): *KromRozm III* C5v; Permka Ziemiá álbo Kráiná wielka ieft *BielKron* 434, 260; Tractus [...] położenie ziemie á kráyiny ktorey. *Mqcz* 461a, 13c, 24c, 32d, 485b; kazał po ziemiách á kráinach wołać *HistRzym* 8v.

W przen (10) : teraz y ono pohładžili/ będąc pod mocą pogánfką wnyewoli/ áni kfyąg/ áni fkoł áni vczonych ludzi myędzy fobą nyemáyąc. Ale przed láty poki ony kráiny kfiteńły/ ináčzey było. *KromRozm I* E4; *Paprpán* Ffv; fá niektore kráiny co miód rodzą/ [...] indžie ieft ziemiá pialzczyfta *ModrzBaz* 119v, 125v.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej [w tym: *kraina* + *przymiotnik* (2), *przymiotnik* + *kraina* (1)] (3): Neptun rozgniewał sie y polał powodzyą wzytkę kráinę Atteńfką *BielKron* 27, 410; *CzahTrPapr ktv*.

W połączeniu z określeniem strony świata (1) : Bo zachodne kráiny krwią iuž popłynęły/ Onych ludzi pobožnych ktorzy w cnoćie żyli. *WierKróc* A3v.

Wyrażenia: »kraina grzechowa« = *grzech (1)*: ktorzy [chrześcijanie] nie z niewoley EgiptŃkiej/ ále z kráiny grzechowey/ y z mocy ciemności od Bogá wyrwáni/ á w Kroleftwo lyná fwey miłości łą przeniešieni *KuczKat* 270.

»krainy pogańskie« = *życie niechrześcijańskie (1)*: wynidźże zá tym Pánem s tych kráin pogáńskich s tych złych nałogow łwoich *RejPos* 237.

Przen: Naród, ludzie [w tym: w składni N pl z 3 pl m-pers praet czasownika (5)] (33) : [Plato do Siciliej chodził] dla prófzenia Dyonifiuła aby łie ku Sirakušanom obrocił, á krainy poddane aby łie iego praw nauczyl. *BielŻyw* 80, 45; *KromRozm III* L6v; Potym oni y wšytki kráiny okoliczne [et omnis regio] przyięły go z wieńcy z tańcy y z bębn. *BibRadz Iud* 3/9; były wšytki kráiny wyftráfzone/ ták Włofkie/ Hiłzpáńskie/ iáko Afryká/ kiedy [Alexander] Tyr mocą wzyął. *BielKron* 126v; Thy wšytki kráiny ięzykiem FráncuŃkim mowiá okrom Britanniey ktora ma łwoy włány. *BielKron* 281v; áby ony kráiny pod połufzeńftwem krolá PolŃkiego byli *BielKron* 232, 304; *Mącz* 136b, 283d; *RejPos* 296v, 297; Niechce pan Bog przepuścić/ tákowey Kráinie/ Gdzie przes ftáfzych niedbáłość/ niewinny lud ginie. *BielSat* N4v; Przetoż to przyięgáli/ łnadź wšytki kráiny *HistHel* B4v; O Wy zacne kráiny iuż łie ciefzcie s tego/ Iżelcie národziły Rycerftwá thák cnego. *PapPran* A 2, X2; *KochPs* 32; *SkarŻyw* 385.

kraina czyja [w tym: pron poss (2), ai poss (1), pron (1)] (4): *Leop Act* 12/20; *WujNT Act* 12/20; Nułz náłzá PolŃká/ Litwá Zmudź/ y inłze iey kráiny/ ázaż tych łmocząt z gniazdá zebrawłszy nie wychowály (*marg*) PolŃka z łwemi częściami bluznierftw przeciw Troycy łwiętey iáko mámka. (-) *PowodPr* 33, 30.

W połączeniu z nazwą miejscową (5): Spikus y Nárdus y Mirábolany połyła kráiná Kolumbáią. *BielKron* 455, 454v [2 r.] 455 [2 r.].

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej lub etnicznej [w tym: przymiotnik + kraina (3), kraina + przymiotnik (1)] (4): Y wychodziłá do niego włyfłká Zydowłka kráiná/ y wšyfcj Ierolimianié [omnis Iudaeae regio et Ierosolymitae universi]: y byli od nie⁸⁰ krzczeni w Iordanie *Leop Mar* 1/5 [przekład tego samego tekstu (3)]; *BudNT Mar* 1/5; *LatHar* 685; *WujNT Mar* 1/5.

W charakterystycznych połączeniach: kraina dawa (a. śle, a, posyła [co]) (5), cieszy się, drży [= boi się], ma [z czego] pociechę, ma żywność [od kogo] (2), mowi [jakim] językiem, pada [przed kim], przyjmuje [kogo], uczestnikiem jest [czego], wychodzi [ku komu, wychowuje [co], zrzuca jarzmo; kraina wystraszona, jest krzczona (3); krainę [do czego] przywodzić.

Szeregi: »lud albo kraina« (1): onemu ludowi áłbo oney kráinie nie dopufzczáią buiác wedle woley łwoiey *RejAp* 81v.

»kraina i miasto« (1): koźda kráiná/ y koźde miáłto/ ktoreby niechciáło wczęfnikiem być tego łwięthá [Omnis autem provincia et civitas, quae nolverit sollemnitalis huius esse particeps] niech od ognia y mieczá zginie *Leop Esth* 16/24.

a. *Strony rodzinne, ojczyzna; miejsce stałego zamieszkania, pobytu (62)* : *BielKron* 198; Patrius mos, Tey kráiny obyczay *Mącz* 283d; miły brácie [...] gdy obaczyłz ty pewne znáki w łercu á łumnnieniu łwoim/ ábo w kráinie miełzkania łwoiego [...] wiedz [...] iefł bliłko gniew Páná twe⁸⁰ *RejPos* 244;

nałzy Polacy półpolicie oney krainy mowy w piłaniu wżywaia/ zktorey kto rodem. *BudBib C; KochPs* 201.

kraina czyja [w tym: *pron poss* (42), *G pron* (1)] (43): *TarDuch B*; w ty krainy nałze niebarzo dawno ielst wniefione drzewo brzołkiniowe *FalZioł I* 110b, I 108a, 110b; [*Anacharsis*] wraczając fie do łwey krainy tedy prawa Attenłkie y wrzędy chciał przeniełć do Scitiei oyczżyny łwey *BielŻyw* 23, 87, 150: [*Tatarzy*] gdy zima przychodzi zawsze do morza Chwalenłkiego [...] vciekaia, [...] na lato zafię fie do łwey krainy wraczaia *MiechGlab* 22; *RejJóz* M2v, M7; *RejKup* P7v; *Leop Num* 22/4, 2. *Esdr* 11/25, *Iob* 18/19, *YY4v*; poydżiefz do krainy moiey/ y miedzy krewne moie *BibRadz Gen* 24/4, *Gen* 43/11, *Ex* 10/4, *Lev* 26/20, *Nah* 7/6, 1. *Mach* 14/28; cudzozyemiec włzedł w nałze krainy/ á żonę mi wżyał *BielKron* 60v; káždy łwoię krainę w kthorey fie vrodzi y wychowa/ wyłławia *BielKron* 337v, 88v, 113, 226 [2 r.], 227v, 262; miełzkała Mária przy oney Elżbiecie iákoby przez thrzy miełiace/ á Potym fie wrociłá do krainy łwoiey. *RejPos* 304, 35v, 234; przekopámi y wálmi/ nietylko Miáłtá/ ále też y polá otaczáli/ á tym łpołobem czynili obronę krainy łwey przeciwko naiázdom nieprzyacielłkiem. *ModrzBaz* 35, 126v; *SkarŻyw* 208; łupy wielkie do łwych krain wywiedli *StryjKron* 235, 16, 335; *BielRozm* 9; *Paprup* F; *WujNT Matth* 2/12; *KlonFlis* D2v; *RybWit* Cv.

Wyrażenia: »ojczysta kraina« [w tym: *w pl* (1)] (3): Iuż teraz mátki/ y miłey rodziny/ Iuż zápamiętay oyczłtęy krainy *KochPs* 68; *StryjKron* 46; IVłz vdátny Pánicze zacnych przodkow Synie Zdrowoł wrocon/ Bog zdárzył/ oyczłtęy krainie. *RybWit* A2v.

»włásna kraina« [w tym: *w pl* (1)] [*szyk 2 : 1*] (3): w włánnych krainach przyiacioły łobie iednaia á nie w czudzich. *BielŻyw* 22, 22, 141.

Szeregi: »narod i kraina« (1): (*did*) Ruben powiada o łwim narodzie y krainie (–) Ielstechmy nałz miły panie z zydowskiego kraiu *RejJóz* M2v.

»strona i kraina« (1): Cię [*święci*] łą ktorzy nałzę łtronę y krainę tę máiac/ iáko iákie wieże vćieczkę nam do łiebie przeciw nieprzyaciolom nałżym dáia. *SkarŻyw* 208.

W przén (7) : A gdyż nam tá krainá wychowanie dáła/ Rádzibyłmy by w łobie włżyłtko dobre miáła. *BielRozm* 8.

kraina czyja [w tym: *pron poss* (5), *pron* (1)] (6): Prawda ielst iż mnie lekkołć czyni moia kraina gdziem fie rodził, ale ty krainie y rodzinie łwey lekkołć czyniłz. *BielŻyw* 23; Ziemiá wálłá łpułthołłoná/ miáłtá wálłe wypalone łą ogniem: krainę wálłę tuż przed wámi obcy ludzie požyria *[regionem vestram coram vobis aliem devorant]* *Leop Is* 1/7 [*przekład tego samego tekstu BielKron, PowodPr* (2)]: *BielKron* 93v, 447; *PowodPr* 9, 29.

b. *Wyspa, łqd; brzeg* (8) : Gdy [...] noc nádełłá/ á myłmy fie wiełzi po morzu Adryátłkim o pułnocy domniemáwáli fie Zeglarze/ żeby fie im vkázowálá iáka krainá [*aliquam regionem*] *Leop Act* 27/27; *BibRadz Act* 27/27; *BudNT Act* 27/27; *WujNT Act* 27/27.

Szeregi: »insuly albo krainy« (1): gdzie fie podziály miáłtá ktore iedny zburzeniem frogiem/ drugie theż trzęłieniem ziemie łtráźliwie poginęły. A nie tylko miáłtá ále y inuly/ álbo po nałżemu krainy/ ktore ábo ogień popalił ábo frogie morze zátopił. *RejZwierc* 87v.

»wyspy albo (i) krainy« [w tym: *w sg* (1)] [*szyk 2 : 1*] (3): Then wyłep álbo krainę Rzymiáne czałfu Oktáwianá Augułtá zwyciężywłzy/ Retos opánowáli *BielKron* 286, 457; niewiádomo przedtym

ludziom y Aftrologom/ także Geographom Wyśpy y Kráiny náležli przeważnym żeglowáním/ ktore dziś nowym Swiátem zowiemy. *StryjKron* 11.

c. *Wsie, pola, ziemia, majątek ziemski [w opozycji do „miasto”] (15)* : *HistAl* H7; káżdá kráiná wálfey dzierzáwy [*Unde cuncta regio possessionis vestrae*]/ pod oblikiem á wymową wypłacánia/ przedaná będzie *Leop Lev* 25/24; pádnie trup człowieczy iáko gnoy na obliczu kráiny [*super faciem regionis*] *Leop Ier* 9/22; *BibRadz Luc* 2/8, *Ioann* 4/35; zá niego [za *Niezamysława*] był wielki pokoy/ ludzie kráiny rozszerzáli/ frebro/ złoto kopáli/ wielkie bogáctwo mieli. *BielKron* 321, 220, 335v; *StryjKron* 437; *ArtKanc* C9; A byli páfterze w teyże kráinie [*in regione eadem*] (*marg*) ná polu (–) czuiący/ y ftrzegący nocne ftraże nád trzodą fwoią. *WujNT Lue* 2/8, *Luc* 21/21, *Ioann* 4/35.

kraina czyja [w tym: pron poss (1), pron (1)] (2): *Leop 2.Esdr* 11/30; Oto zaplátá naiemnikow/ ktorzy požęli kráiny wáfze [*qui messuerunt regiones vestras Vulg Iac* 5/4: ktorzy żęli polá wáfze *WujNT PowodPr* 69.

d. *Strony świata (1)* : *Regiones coeli vel orbis quatuor*, Cztery kráyiny álbo ftrony niebieskie. *Videlicet Ortus, Occasus, Meridies, Septemtrio*, Wýchód, Zachód Słońcá/ Południe/ Pułnocy. *Mącz* 349d.

e. *Zaświaty, niebo, piekło (21)* : *BierRozm* 23, 24; *RejPs* 71; będzie cię prowadził przez kráinę nieświádómą/ y przewiedzie do vlic niebieskie⁸⁰ Syonu *LatHar* 279.

W porównaniach (2): iuz mi fie przicknęło iż miefzkánie tu moje iest ták przedłużono/ á nieynáczey iákobych miefzkał woney ciemney kráynie Cedar *RejPs* 189v; *WysKaz* 6.

W charakterystycznych połączeniach: kraina ciemna, nieświadoma, przebrana, szczęśliwa, święta.

Wyrażenia: »kraina cienia śmierci« = *regio umbrae mortis Vulg (3)*: miefškáiącym w kráinie cieniá fmierci fwiátłość iest im wzefflá. *Leop Is* 9/2; *RejPos* 15; *WujNT Matth* 4/16.

»(barzo) dalekie, wysokie krainy« [*w tym: w sg (1)] [szyk 3 : 1] (3 : 1)*: fludzy oni/ ktorym człoweyk fláchetny odchodząc do dálekicy kráiny/ to yeft pan Yezus Kryftus zchodząc z tego fwyátá do kroleftwá nyebyelkyego/ máyętności á náuki fwoyey fpráwę y fáfówánye poruczył [...] w kołcyele byli *KromRozm III* C8v; Przydzye ná fwiát wielki Prorok/ Z wyfokich kráin przez obłok. *BielKron* 132v; *RejPos* 211v; Twóy Płácz/ fynu mój/ przywiódł mię w té tu wáfze ftrony/ Z kráin bárzo dálekich/ á lzy gorzkié twoie/ Przeszły áż y vmártych táiemné pokoie. *KochTr* 20.

»krainy głębokie« (1): vmyflił że chce wygnác fprzećiwniki fwoie fprzybytkow fwoich á zrzucić ie wkráiny głębokie *RejPs* 98v.

»niebieska kraina« (1): Wfzákże ich fwiątobliwosc wiecznym czáfem fłynie/ Y pośiedli dziedzictwo w Niebieskiej kráinie. *KołakSzczęśl* C.

»wieczna kraina« (1): We chrzćie/ Pháráoná fmká piekielnego vtapiamy: y po tey wodzie do inney wieczney kráiny przewoz fzczęśliwy mamy. *SkarKaz* 516b.

»krainy wiecznych radości« (1): [*Bogowie*] Zdeymićie zemnie ten žal y wielkie tefkności/ A puśćie mię do kráin iufz wiecznych rádości. *KołakCath* B3v.

»kraina wiecznie żywiących ludzi, wszystkich żywiących na wieki« (1 : 1): A fnadz bych fie był nádzieią niećieffýł iż mam pewnie oględác páńfkie miłofierdzie wkráginie wiecznie żywiących ludzi

RejPs 29v; Ná ten čás s íprawámi íwymi yuż ítánę beípyszcznye/ W kráinye wílytkich żywyących iuż wieki wiecznie *LubPs* aa2.

Szeregi: »kraina albo mieszkanie« (1): gdy ímierz przyydzie/ idziemy do inízych kráin álbo mieízkánia [*ad alias regiones vel mansiones*]/ áni mieízkámy w wiecznych przybytkoch ná tym íwiecie *HistAl* K4.

»strona, kraina« (1): ORíszulo moiá wdzięczna/ gdzieś mi íye podziáá? W którą ítronę/ w którąś íye kráinę vdáá? Czyś ty nád wíszytki niebá wyíoko wniešioná? [...] Czyliś do Ráiu wziętá? czyliś ná ízczęšliwé wyípy záprowadzoná? *KochTr* 10.

Synonimy: *dziedzina, miasto, miejsce, okolica, okręg, państwo, powiat, prowincja, strona, a. ojczyzna; b. insuła, ląd, wysep; c. dobra, dziedzina, dzierzawa, imienie, mienie, osiadłość, pole, posiadłość, włość, wieś, ziemia.*

Cf CUDZOKRAIN, **KRAJ**